

Komitacı, BJK'nin Kurucusu Fuat Balkan'ın Anıları

Yayına Hazırlayan: Turgut Gürer

İstanbul, Güner Yayınları, Ocak 2008, 272 sayfa, ISBN: 978-9944-0810-2-3

İ. Kamil ÖZTÜRK*

Balkan savaşları neticesinde yaşanan hezimetten sonra Osmanlı Devleti'nin anavatanı olarak gördüğü Balkan bölgesi ile alakalı politikalarını göstermesi açısından ele alınan bu kitap önemli bir eserdir. Anadolu bölgesi, Birinci Dünya Savaşında elde kalan alternatifsiz yegane toprak parçası olması nedeniyle anavatan olarak öne çıkmaya başlayacaktır. Osmanlı'nın anılan zamana kadar ki süreçte Balkanlar bölgesine gerek eğitim gerek ulaşım gibi

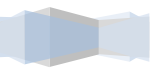
* Harp Akademileri, Stratejik Araştırma Enstitüsü, Harp Tarihi ve Strateji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, k.ozturk53@gmail.com

hususlarda ve diğer konularda dahil olmak üzere özel bir yakınlık göstermesi bunun en büyük delilidir. Böyle hususi bir bölgenin kaybedilmesinden sonra bölgeyle alakalı kayda değer inceleme ve araştırma yapılmamıştır. Günümüzde dahi okullarda okutulan tarih derslerinde Balkanlarda ne olup bittiği ile alakalı teferruatlı bir anlatım yoktur. Fakat bu eser yediden yetmişe her bir bireye Türk'ün Rumeli vatanındaki tarihini çok güzel bir şekilde anlatmaktadır. Her ne kadar hatırat olsa da Fuat Balkan'ın güvenilirliğinin malum olması ve kendisinin yapmış olduğu icraatların izlerinin de söylediklerini doğrulaması sebebiyle bu eser hatıratın öteye geçip bir tarih kitabı kategorisine girmektedir.

Fuat Balkan'ın anılarını yayınlayan Gürer Yayınları'nın bunu yapmasının duygusal bir nedeni de bulunmaktadır. Kendi büyüklerinden olan ve Mustafa Kemal Atatürk'ün de yaverliğini yapmış Cevat Abbas Gürer'in Balkanlarda Fuat Balkan ile aynı gaye için hizmet etmeleri dolayısıyla bir dava arkadaşlıkları bulunmaktaydı. Bunu kitabın içinde verilen Fevzi Çakmak'ın gönderdiği emirde görebilmekteyiz. Trakya hareketlerinden bahseden Fevzi Çakmak bölgede üç şahsın görevli olduğundan bahseder. Bunlardan ikisi de Cevat ve Fuat Beylerdir.

Kitap tarihsel akış içerisinde iki bölüme ayrılmaktadır. Haricen üç bölüm daha bulunmaktadır. Birinci bölümde Birinci Dünya Savaşı sırasında vermiş olduğu mücadeleyi, ikinci bölümde ise milli mücadele zamanında bölgedeki faaliyetlerini anlatmaktadır. Hatırat kısmı burada son bulmaktadır. Üçüncü bölüm de Fuat Bey'in torunu kendisini anlatmaktadır. Aile içindeki yaşantısının da aktarılması ile cephe dışında bir subayın daha doğrusu bir komitacının nasıl bir hayat sürdürdüğünü göstermesi bakımından bu bölüm ilgi çekicidir. Fuat Bey'in sırtını pencereye dönerek oturmaması, gece perdeler açıkken ışığı açmaması gibi detaylar bununla alakalı güzel örneklerdir. Dördüncü bölümde ise Beşiktaş Jimnastik Kulübü ve Fuat Balkan ilişkisine yer verilmiştir. Son olarak da beşinci bölümde Fuat Balkan'ın aile arşivinden yayınlanan fotoğraf ve belgeler sergilenmiştir.

Bu kitapta geçen Fuat Balkan'ın anıları kendisinin anı defterinden seçip torununa yazdırdıklarından oluşmaktadır. Anılarının tümü kendi defterinde eski Türkçe ile yazılı haldedir. Bahsedilen defter ise torununun söylediğine göre şu an kayıptır. Fuat Balkan öncelikle kendisi bir giriş bölümü oluşturmuş ve burada genel bir izahat vermiştir. Burada öne çıkan husus komitacılığın neden önemli olduğu ve Türklerde nasıl başladığını ele almasıdır. Balkanlarda Bulgar, Sırp ve Yunanlılar, oluşturdukları komitalarla Türklere karşı giriştikleri mücadeleler neticesinde bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Gayri nizami harp taktikleri ile düzenli Türk teşkilatlanması karşısında muvaffak olmuşlardır. Dolayısıyla Fuat

Bey konuyla alakalı komita faaliyetlerine karşılık Türklerin de karşı bir komita faaliyetine geçmesi gerektiğini söylemektedir. Bu söylemlerinin neticesinde de Süleyman Askeri Bey'in başkanlığına getirildiği Teşkilat-ı Mahsusa'nın kuruluşunu anlatmaktadır. Bununla beraber Balkanlarda asıl mücadele unsurunun komitacılık şeklinde olacağını ve böylelikle Balkanlarda tekrardan etkili ve yetkili olunabileceğini de söylemektedir. Tüm bu değerlendirmeler ve hadiseler neticesinde bir toparlanma sürecine girildiği vakitte ise Birinci Dünya Savaşı patlak vermiş ve Osmanlı Devleti de bu savaşın içerisine girmiştir.

Birinci bölümde Fuat Bey, Birinci Dünya Savaşı sırasında Türk devletinin Balkanlarda izlemiş olduğu politikaları ele almaktadır. Bu bölümde Türk - Bulgar ittifakının nasıl oluştuğunu adım adım izah etmektedir. Daha bir sene öncesine kadar mücadele içinde olunan Bulgarlarla Türkler, Milli menfaatler gereğince ittifak etmek durumunda kalmıştır. Kitapta devletin bu husus ile ilgili nasıl soğukkanlılıkla rasyonel bir karar verdiğini özellikle vurgulamaktadır. Ayrıca İttihat ve Terakki yönetiminin esasında devleti alınabilecek en doğru kararlar ile yönetmeye çalıştığını da belirtmektedir. Anılarında Fuat Bey her daim merkeze bağlı olduğunu ve emir almadan hareket etmediğini her fırsatta dile getirmektedir. Yapmış olduğu her işin merkezle koordineli olduğunu söyleyerek anılan dönemdeki devlet yönetiminin planlı ve akılcı bir düzlemde olduğunu da anlatmaktadır.

Eserde, Bulgarlarla yapılan ittifakta daha çok Türk tarafının istekli olduğu ve Bulgarların da çıkarlarına uygun bir söylemle bu ittifaka dahil olduğu söylenmektedir. Yani Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya ile lojistik bütünlüğümüzü sağlayan Bulgaristan'ın Türklerle aynı safta yer alması Türk komitacılığının bir meyvesidir. Bunları anlatması bakımından bu bölüm önemli gerçekleri bizlere ulaştırmaktadır. Daha sonrasında ise Fuat Bey, savaşın sonuna kadarki durumu anlatıp savaşın bitmesiyle Karamürsel'deki çiftliğine dönüşünü anlatmaktadır.

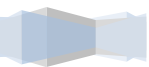
İkinci bölümde ise Fuat Bey, Milli Mücadele yıllarında dağılan komitacılarla tekrardan Batı Trakya'ya giderek Yunanlılara karşı gerçekleştirdiği faaliyetlerini anlatmaktadır. Kendisinin yapmış olduğu tüm bu faaliyetler başta Fevzi Çakmak ve İsmet İnönü Paşalar tarafından da bilinmekteydi. Ayrıca merkez tarafından kendisi madden ve manen de desteklemekteydiler. Bu bölümde kendisinin vatana daha iyi hizmet edebilmek adına askerlik mesleğinden istifa ettiğini de söylemektedir. Bu husus dahi büyükleri ile yapmış olduğu istişareler vasıtasıyla bilinmekteydi. Daha evvelden bahsedildiği gibi Fuat Bey, habersiz ve üstlerini atlamadan hiçbir faaliyetin içine girmediğini özellikle belirtmektedir. Balkanlarda Fuat Bey'in görevinin Yunanlıların dikkatini Balkanlara çekerek Anadolu'ya daha çok sevkıyat

yapmalarını önlemektir. Bunda muvaffak da olmuşlardır. Bulgaristan çeteleri ile anlaşarak Batı Trakya bölgesinde bağımsız denebilecek ölçüde bir Türk idaresi kurmuştur. Bunu daha evvelden Balkan Savaşları sonrasında Bulgaristan tarafında da kurmakla tecrübe etmişlerdir. Yapılan komita faaliyetleri neticesinde Anadolu'daki Milli Mücadeleye önemli bir katkı sağlamıştır. Bunun neticesinde de kendisine Millet Meclisi tarafından İstiklal Madalyası verilmiştir.

Bu bölüm özellikle savaşan askerlerin idman ve hususi yaşamlarını ele alması bakımından ayrı bir önem taşır. Çoğu eserde askerlerin defî haceti ile alakalı bir malumat bulunmamaktadır. İnsani bir ihtiyaç olan bu durumun çatışma ortamlarında nasıl çözüme kavuşturulduğu pek eğinilmeyen bir konudur. Halbuki bu durum askerler içindeki temizliği ve dolayısıyla sağlık durumlarını ilgilendirmesi açısından çok önemlidir. Cephe savaşlarında yaşanan kitlesel ölümlerin en önemli sebebi sağlıksız ortamlar ve bu durumun disiplinize edilmeyişidir. Fuat Bey askerlere öncelikli olarak bu hususla alakalı eğitim verdiğini söylemektedir. Ayrıca yaşamları içerisinde de nasıl hareket etmeleri gerektiğine dair malumatları da bulunmaktadır. Özellikle gece operasyonlarında sessiz öksürme ve sigara içmeme, içilecekse de bir çukur içinde yatarak içilmesi gerektiğini askerlerine talim ettirmektedir.

Milli mücadele sürecinin sonunda da geri çekilme talimatıyla beraber usulünce dava arkadaşlarının terhisini gerçekleştirerek kurtarılmış vatan topraklarına dönüşü aktarılmaktadır. Bu husustan sonra Fuat Bey'in hatıraları bitmektedir. Bundan sonra gelen üçüncü bölümde torunu Sema Aral dedesi ile alakalı röportaj vermiştir. Burada da yine bir komitacı subayın sosyal hayatı ile ilgili detaylara yer verilmiştir. Fuat Balkan'ın normal hayatında gayet nazik ve kibar, ancak görev anında ise keskin bir bıçak olduğu okuma sonunda oluşan genel kanaattir.

Dördüncü bölümde Fuat Balkan'ın Beşiktaş Spor Kulübü ile olan ağı ve kurucu üyelerinden olup "1" numara olarak kaydı vardır. Esasen bu kaydın sonraki düzenlemeler neticesinde olduğu da belirtilmektedir. İlgi çekici olan kısım ise Fuat Bey'in Beşiktaş Kulübü'nde eskrim sporunu ifa etmesidir. Kendisi esasen bu branşın sporcusudur. Bunu da aynı zamanda öğretmektedir. Beşiktaş Kulübü'nde Şeref Bey ile gelen futbol aşkına içerlenmesi de konu edilmiştir. Çünkü futbola olan merak neticesinde diğer sporların popülaritesi kulüp içinde düşmüştür. Fakat kendisi kendi branşından hiç vazgeçmemiştir. Ayrıca kendisi askeri teşkilatlanmanın içerisinde Harbiye Spor Kulübü'nün de kurulmasına vesile olmuştur. Bir

askerin sosyal hayatta da tutkulu olabileceğini tüm meslektaşlarına fazlasıyla göstermiştir. Son bölüm olan beşinci bölümde ise Fuat Bey'e ait fotoğraf ve belgeler sergilenmiştir.

Sonuç olarak Fuat Balkan'ın anılarının neşredildiği bu eser 1912-1923 yılları arasında Türkiye'nin Balkanlardaki politikasını anlamak açısından çok büyük önem arz etmektedir. Anıların sade bir üslupla okuyucuyu yormayacak şekilde hazırlanması ve yazıya akıcılık kazandırılması ile de eser her kesimden okuyucuya hitap etmektedir. Olay örgüsünün de iyi kurgulanarak anıların sıralanmasıyla da hoş bir sürükleyicilik kendini göstermektedir. Bu vatanperver subayın anılarının okunması, Cumhuriyetin kurulması yolunda yaşananların hakiki manada idraki ve ayrıca dönem ile alakalı kafalardaki boşlukların önemli ölçüde doldurulması açısından da katkı sağlayacak bir eserdir.